

## TRUMPRAŠTIS 2020-04-14

# SKURDO IR NELYGYBĖS PROGNOZĖS 2018-2020 m.

### Trumpai:

1. Naujaisi šiuo metu prieinami skurdo ir nelygybės rodikliai atspindi 2018 m. PGS duomenis, t.y. 2017 m. situaciją ir pajamas (t-1). Šios prognozės atspindi realų pajamų laikotarpį, ne apklausos metus. Prognozuojami skurdo ir nelygybės rodikliai 2018-2020 m. Prognozės 2020 m. atliekamos pagal Lietuvos banko prognozuojamus tris ekonominės raidos scenarijus, pateikiamas ir bazinis scenarijus be COVID-19 poveikio.
2. Prognozės 2018-2019 m. rodo palankias tendencijas Lietuvai santykinio ir absoliutaus skurdo, o taip pat nelygybės mažėjimo srityse bendroje populiacijoje ir pagal amžiaus grupes.
3. Absoliutaus skurdo prognozės 2020 m. rodo visų gyventojų absoliutaus skurdo didėjimą. Užtęstos U formos scenarijaus atveju absoliutus skurdas 2020 m. išaugs dvigubai lyginant su 2019 m.
4. 2020 m. prognozių rezultatai rodo, kad santykinis skurdas šalyje mažės. Tačiau šis mažėjimas didele dalimi bus nulemtas skurdo rizikos mažėjimo tarp pensinio amžiaus asmenų dėl didesnio jų gaunamų pensijų stabilumo. Tai gerins senatvės pensijų gavėjų santykinę padėtį populiacijoje. Taip pat santykinai stabili turėtų išlikti vaikų skurdo rizika, kuriai teigiamą poveikį turi sustiprintos išmokos vaikams ir kt. priemonės.
5. Pažeidžiamiausi absoliutaus ir santykinio skurdo prognozėse yra darbingo amžiaus asmenys, ypač jaunimas (18-24 m.) bei vyresnio amžiaus (50-64 m.) asmenys. Šių grupių skurdo rodikliai 2020 m. didės visų Lietuvos banko scenarijų atvejais.
6. Prognozuojamas nelygybės mažėjimas 2018-2019 m. dėl teigiamų užimtumo, pajamų augimo tendencijų. Ekonominio nuosmukio dėl COVID-19 scenarijais 2020 m. nelygybė šalyje, tikėtina, neženkliai mažės.

### Texte naudojamų sąvokų sutrumpinimai ir paaiškinimai:

PGS - Pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimas; Duomenų kalibravimas - būdas sumažinti apklausos duomenų atsilikimą pasitelkiant išorinės statistikos duomenis; p.p. - procentinis punktas; MVPD - minimalių vartojimo poreikių dydis; COVID-19 scenarijai - V, U ir užtęstos U formos 2020 m. numatomi Lietuvos banko ekonominės raidos scenarijai.

### IVADAS

Žemiau pristatomos 2018-2020 m. absoliutaus ir santykinio skurdo, bei pajamų nelygybės prognozės. 2020 m. yra pateikiami trys scenarijai, atsižvelgiant į galimas COVID-19 pasekmes Lietuvos ekonomikai, užimtumo situacijai. Taip pat palyginimui pateikiamas bazinis 2020 m. scenarijus be COVID-19 krizės poveikio. 1 lent. pateikti 2020 m. scenarijai:

1 lent. 2020 m. scenarijai pgl. Lietuvos banko prognozes

	Bazinis (be COVID-19 poveikio)	V formos	U formos	Užtęstos U formos
Nedarbo lygis, %	6.2	8.7	12.5	16.0
VDU pokytis, %	+6.7	+2.4	-2.6	-12.2
Užimtumo pokytis, %	0	-2.6	-6.6	-11

Prognozės atspindi realų laikotarpį, t.y. situaciją kurią parodys 2019-2021 m. PGS statistika. Planuojama, jog oficialius pagal 2020 m. pajamas apskaičiuotus skurdo ir nelygybės rodiklius Statistikos departamentas paskelbs 2022 m. vasarą.

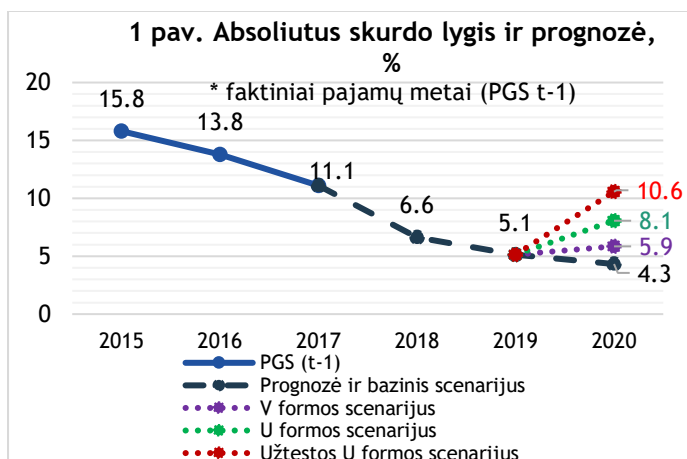
Prognozėms atlikti naudotas EUROMOD mokesčių-išmokų mikrosimuliacinis modelis ir naujaisi prieinami 2018 m. PGS duomenys, kurie atspindi 2017 m. pajamas. Modelyje yra sukoduotos tiesioginių mokesčių, socialinio draudimo įmokų ir socialinių išmokų taisyklės, kurios yra pritaikomos PGS respondentams. Prieš taikant simuliacijas PGS duomenys buvo atnaujinami iki prognozuojamų metų juos kalibruojant pagal šiuos kintamuosius: amžiaus, lyties struktūrą, užimtųjų ir bedarbių skaičių, gyvenamąją vietą ir namų ūkio struktūrą. Darbo rinkos pajamos buvo koreguojamos atsižvelgiant į vidutinį algų augimą ekonominės veiklos sektoriuose. COVID-19 scenarijams papildomai buvo atsižvelgta į turimą informaciją apie prastovas, nedarbingumo ir neapmokamų atostogų laikotarpius bei jų kompensavimo mechanizmus.

Atkreiptinas dėmesys, jog tiek PGS apklausa, tiek prognozavimo metodika turi savo paklaidas. Yra laikomasi prielaidos, kad šios paklaidos tarp metų nekinta. Prognozuojamas skurdo ir nelygybės pokytis yra uždedamas ant paskutinių prieinamų PGS duomenų.

## ABSOLIUTAUS SKURDO PROGNOZĖ

**Absoliutaus skurdo lygis** - asmenų, kurių ekvivalentinės disponuojamosios pajamos mažesnės už absoliutaus skurdo ribą, dalis.

**Absoliutaus skurdo riba** - MVPD, reikalingas minimaliems asmens maisto ir ne maisto (prekių bei paslaugų) poreikiams patenkinti. Ši riba kasmet perskaičiuojama pagal maisto ir ne maisto prekių ir paslaugų kainų pokytį, ir siekia 257 EUR 2020 m.



Prognozuojama, jog 2018-2019 m. išliks absoliutaus skurdo mažėjimo tendencija. Tai lems gerėjanti ekonominė situacija šalyje, mažėjantis nedarbas, taip pat socialinės apsaugos priemonės: indeksuotos pensijos, įvestas mažų pensijų priedas, reikšmingai didintos išmokos vaikams, reformuota nedarbo draudimo sistema ir kt.

2020 m. matomas absoliutaus skurdo didėjimas dėl COVID-19 krizės. Spartaus atsigavimo (V formos) scenarijaus atveju neigiamas poveikis absoliučiam skurdui būtų neženklaus (5.1% 2019 m., 5.9% 2020 m.). Užtęstos U formos scenarijaus atveju (prasčiausia ekonominė padėtis) absoliutus skurdas didėtų dvigubai lyginant su 2019 m. prognoze. Tai reikštų, kad būtų panaikinta 2018-2019 m. pasiekta pažanga mažinant absoliutų skurdą Lietuvoje.

### Absoliutaus skurdo pokytis tarp amžiaus grupių

**Absoliutaus skurdo mažėjimo tendencija 2018-2019 m.** yra prognozuojama tiek bendroje Lietuvos populiacijoje, tiek visose gyventojų amžiaus grupėse, ypač tarp vaikų (nuo 13.2% 2017 m. iki 3.8% 2019 m.) ir pensinio amžiaus žmonių (nuo 11.9% 2017 m. iki 4.7% 2019 m.).

2020 m. absoliutaus skurdo prognozės skirtingose amžiaus grupėse pagal COVID-19 scenarijus yra pateikti 2 lent. Matomas skurdo didėjimas visose amžiaus grupėse. Didžiausias absoliutaus skurdo didėjimas 2020 m. numatomas tarp darbingo amžiaus gyventojų, ypač jaunimo (18-24 m.) ir

vyresnio amžiaus žmonių (50-64 m.). Tai lems blogėjanti užimtumo situacija šalyje, mažėjantys uždarbiai. Nors absoliutaus skurdo didėjimas numatomas ir vaikų bei pensinio amžiaus žmonių grupėse, šios grupės yra kiek geriau apsaugotos dėl taikomų socialinės apsaugos priemonių: pensijų ir jų priemokų, vaiko pinigų ir jų priedų, nedarbo ir nedarbingumo išmokų vaikų tėvams ir kt.

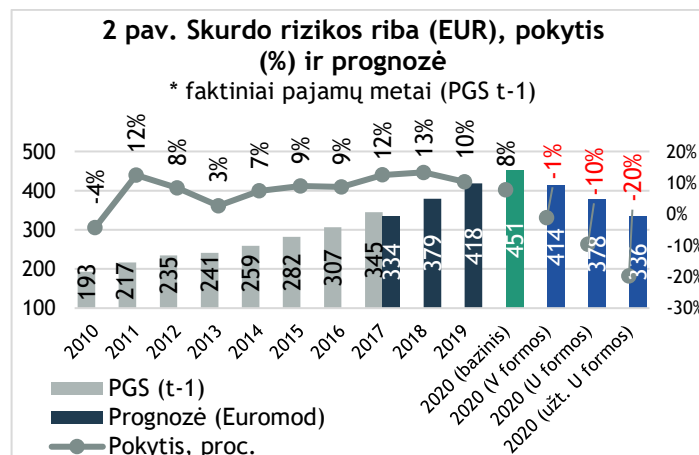
2 lent. Absoliutaus skurdo prognozė 2019 m. (%) ir pokytis 2020 m. (p.p.) tarp amžiaus grupių

	2019 m. prognozė	2020 m. V formos	2020 m. U formos	2020 m. užtęstos U formos
Visa populiacija	5.1	+0.7	+2.9	+5.4
Vaikai (0-17)	3.8	-0.1	+1.2	+2.3
Jaunimas (18-24)	7.7	+1.1	+4.9	+10.0
Vidutinio amžiaus asmenys (25-49)	4.3	+1.2	+3.8	+6.8
Vyresnio amžiaus asmenys (50-64)	8.7	+1.6	+4.9	+8.4
Pensinio amžiaus asmenys (65+)	4.7	-0.5	+0.1	+1.1

## SANTYKINIO SKURDO PROGNOZĖ: SKURDO RIZIKA

**Skurdo rizikos riba** - tai pajamų dydis, už kurį mažesnes pinigines ekvivalentines disponuojamasias pajamas gaunantys asmenys priskiriami prie skurstančių. Pagal oficialią metodiką, skurdo rizikos riba laikoma 60% gyventojų ekvivalentinių disponuojamų pajamų medianos.

**Skurdo rizikos lygis** - tai asmenų dalis, kurių ekvivalentinės pinigines disponuojamosios pajamos yra mažesnės už skurdo rizikos ribą.



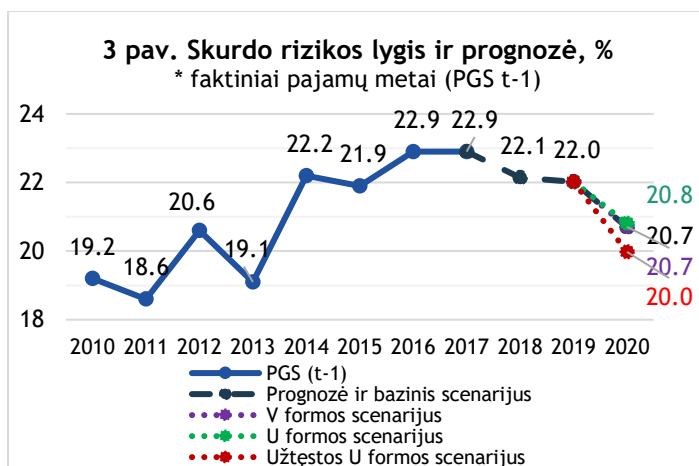
Žvelgiant į skurdo rizikos ribos dydžius (2 pav.), 2018-2019 m. prognozuojamas spartus gyventojų pajamų medianos ir, atitinkamai, skurdo rizikos ribos didėjimas. 2020 m. dėl COVID-19 padarinių pajamų mediana Lietuvoje kris pirmą kartą nuo 2010 m. Gyventojų pajamų nuosmukis gali siekti nuo -1% greito atsigavimo (V formos scenarijuje) iki

-20% užsitęsusių krizės scenarijaus atveju. Atitinkamai kris santykinės skurdo rizikos ribos dydis.

Pajamų medianos teigiamiems pokyčiams 2018-2019 m. poveikio turi keli pagrindiniai veiksniai: bendras šalies ekonominis augimas, užimtumo didėjimas, darbo užmokesčių didėjimas (padidinta MMA, pasikeitusi NPD skaičiavimo tvarka, padidintas valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų ir biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos bazinis dydis, patikslinta nauja valstybės tarnautojų darbo užmokesčio sistema ir kt.), taip pat pastarojo laikotarpio socialinių išmokų ir pensijų padidinimai.

2020 m. medianinių pajamų ir skurdo rizikos ribos mažėjimą lems su COVID-19 krize susiję neigiami padariniai: nedarbo padidėjimas, numatomas algų mažėjimas, nepalankios ekonominės aplinkybės. Prognozėje numatoma, jog socialinės išmokos ir jų mokėjimo trukmė 2020 m. nebus keičiamos.

Kalbant apie skurdo rizikos lygio pokyčius, prognozuojama, jog nuo 2017 m. iki 2019 m. skurdo rizikos lygis kiek mažės (apie 1 p.p., žr. 3 pav). **Prognozuojamas palankias skurdo rizikos lygio tendencijas 2018-2019 m. galima grįsti gerėjančia bendra šalies ekonomine situacija, didėjančiu užimtumo lygiu.** Kita vertus, skurdo rizikos lygio mažėjimą lėmė ir reikšmingi pastarojo laikotarpio pokyčiai socialinės apsaugos sistemoje: reguliariai indeksuojamos pensijos, didinama MMA, reformuota nedarbo draudimo sistema, lėmusi dosnesnes ir ilgesnės trukmės nedarbo išmokas, įsigaliojo universalios išmokos vaikams, atsirado neįskaitytina darbinių pajamų dalis piniginių socialinės paramos sistemoje, taip pat didėjo valstybės remiamų pajamų dydis, šalpos pensijų bazė, socialinio draudimo bazinės pensijos dydis, atsirado pensijų priedai ir kt.



**2020 m. galima tikėtis tolesnio skurdo rizikos lygio mažėjimo, tačiau dėl kitų priešasčių.** Pirma, kadangi mažėja gyventojų pajamos, smunka ir

pajamų riba, žemiau kurios žmonės yra laikomi skurstančiais (žr. 2 pav.). Antra, tikėtina, kad didesnę pažeidžiamumą skurdo rizikai darbingo amžiaus gyventojų grupėje atsvers santykinai stabilesnė senatvės pensijas gaunančių asmenų padėtis. Reikia pažymėti, jog santykinio skurdo rizikos rodikliai buvo sąlyginai žemi ir po 2009 m. ekonominės krizės Lietuvoje.

### Skurdo rizikos lygio pokytis tarp amžiaus grupių

**2018-2019 m. prognozuojamas skurdo rizikos lygio mažėjimas visose amžiaus grupėse, išskyrus pensinio amžiaus žmones (37.7% 2017 m., 40% 2019 m.). Ypač skurdo rizikos lygis turėjo mažėti tarp vaikų (23.9% 2017 m., 20.1% 2019 m.).**

3 lent. rodo skurdo rizikos lygio pokyčius 2019-2020 m. **COVID-19 scenarijais pažeidžiamiausi skurdo rizikai yra darbingo amžiaus gyventojai, ypač jaunimas (18-24 m.) ir vyresnio amžiaus žmonės (50-64 m.).** Šios grupės yra ypač pažeidžiamos dėl didėjančio nedarbo, darbo pajamų mažėjimo.

Iš kitos pusės, **pensinio amžiaus žmonių pajamos krizės akivaizdoje yra geriau apsaugotos lyginant su dirbančiųjų pajamomis:** pensijos yra indeksuojamos, yra mokami priedai prie mažų senatvės pensijų. Be to, prastėjant ekonominei situacijai krenta skurdo rizikos ribos dydis (žr. 2 pav.). Dėl to mažesnė dalis pensinio amžiaus žmonių atsiduria žemiau skurdo rizikos ribos. Ši tendencija buvo ir po 2009 m. krizės. Visgi, nors pensinio amžiaus asmenų pajamos yra santykinai geriau apsaugotos krizės laikotarpiu, absoliutus skurdas šioje grupėje 2020 m. nemažės (žr. 2 lentelę).

3 lent. Santykinio skurdo prognozė 2019 m. (%) ir pokytis 2020 m. (p.p.) tarp amžiaus grupių

	2019 m. prognozė	2020 m. V formos	2020 m. U formos	2020m. užtęstos U formos
Visa populiacija	22.0	-1.3	-1.2	-2.0
Vaikai (0-17)	20.1	-3.1	-1.9	-3.6
Jaunimas (18-24)	18.3	-0.2	+5.2	+8.7
Vidutinio amžiaus asm. (25-49)	14.8	+0.1	+2.1	+3.6
Vyresnio amžiaus asm. (50-64)	19.3	+1.5	+3.6	+5.4
Pensinio amžiaus asm. (65+)	40.0	-5.8	-13.7	-22.0

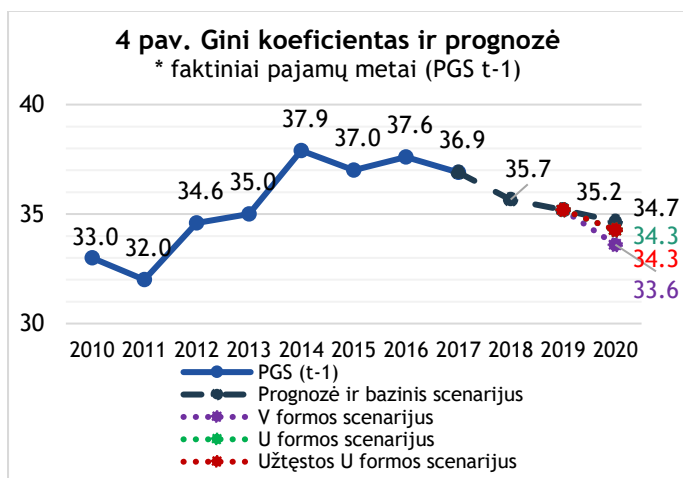
**Visų COVID-19 scenarijų atveju vaikų skurdas, tikėtina, nedidės arba gali net kiek mažėti.** Tokios

tendencijos atspindi pastarųjų metų reformas, orientuotas į šeimas su vaikais. Universalūs vaiko pinigai, dosnesnė pinigine socialinė parama bei papildomos išmokos vaikams suteikia papildomą apsaugą šeimoms. Be to, vaikus turintys asmenys gali kreiptis nedarbingumo ir nedarbo išmokų karantino laikotarpiu. Lyginant su 2009 m. krize nedarbo draudimo išmokų sistema yra sustiprinta.

## PAJAMŲ NELYGYBĖS PROGNOZĖ

### Gini koeficientas

**GINI koeficientas** - tai pajamų nelygybės rodiklis, kurio reikšmė svyruoja nuo 0 (kas reiškia absoliučią lygybę, kai visi šalies namų ūkiai gauna vienodas pajamas) iki 100 (kas reiškia absoliučią nelygybę, kai vienas namų ūkis uždirba visas šalies pajamas).



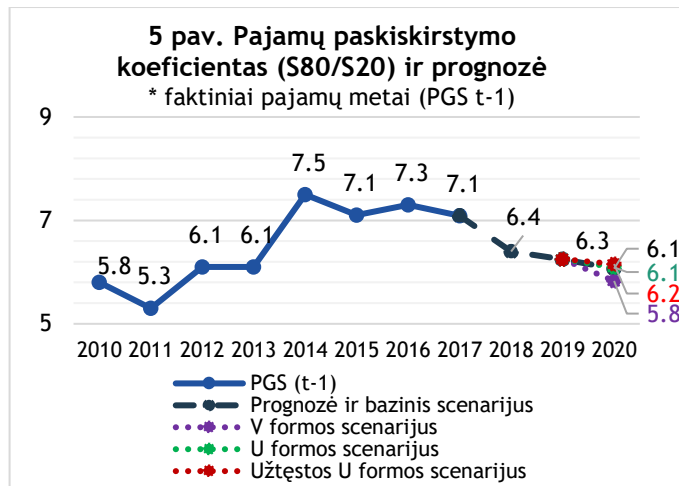
Prognozuojama, kad nuo paskutinės prieinamos 2017 m. pajamų statistikos iki 2019 m. duomenys parodys apie 1.7 punktų Gini mažėjimą. Numatoma, jog 2019 m. Gini mažės iki 35.2%. Tai lems anksčiau aptarti palankūs ekonominiai ir socialinės politikos veiksniai: užimtumo didėjimas, nedarbo mažėjimas, minimalios algos didinimas, sparčiai indeksuojamos pensijos ir įvesti pensijų priedai, piniginių išmokų reformos, tokios kaip dosnesnė nedarbo draudimo išmokų sistema, vaiko pinigai, dosnesnės papildomos išmokos šeimai, neįskaitytinų pajamų socialinės paramos sistemoje atsiradimas ir kt.

2020 m. COVID-19 krizės scenarijai lems tolesnį neženklų Gini koeficiento mažėjimą, tačiau dėl kitų priežasčių. Esant ekonominei krizei paprastai sparčiausiai mažėja pajamos iš darbo, ypač algų priedai. Taip pat ženkliai smunka savarankiško darbo pajamos, pajamos iš investicijų, turto ir paskirstyti pelnai. Tuo tarpu pasiskirstymo žemesnėje dalyje esančių žmonių pajamos yra santykinai geriau apsaugotos dėl socialinės apsaugos sistemos teikiamų garantijų: pensijų indeksavimo taisyklių, taikomų mažų pensijų priedų ir išmokų grindų, MMA dydžio reguliavimo ir kt. Ankstesnės krizės laikotarpiu taip pat stebėtas nelygybės mažėjimas, po kurio spartus nelygybės didėjimas

buvo fiksuotas ekonominio atsigavimo laikotarpiu (žr. 4 pav.).

### Pajamų pasiskirstymo koeficientas (S80/S20)

**Pajamų pasiskirstymo koeficientas (S80/S20)** parodo pajamų santykį tarp 20% didžiausias pajamas gaunančių ir 20% mažiausias pajamas gaunančių gyventojų.



S80/S20 rodiklio pokyčiai rodo panašias tendencijas, kaip ir Gini koeficientas. S80/S20 pajamų pasiskirstymo koeficientas mažėjo nuo 2016 m. Prognozuojamas S80/S20 matuojamos nelygybės mažėjimas 2018 m. ir tolesnė stabilizacija. COVID-19 scenarijų atvejais prognozuojamas S80/S20 lygio pokytis nėra reikšmingas.

Šias tendencijas galima aiškinti panašiais veiksniais kaip ir Gini atveju. Dosnesnės socialinės išmokos nors ir neženkliai, tačiau leidžia mažiausias pajamas turintiems žmonėms užsitikrinti kiek didesnes pajamas, tačiau nepakankamai, kad jas priartintų prie aukštesnių pajamų kvintilių.

*Pateikti duomenys yra SADM vystomos skurdo ir nelygybės prognozavimo metodikos rezultatas ir nėra oficialiosios statistikos dalis. Detalesnę informaciją apie skaičiavimo metodiką ir rezultatus galima rasti SADM parengtoje ataskaitoje.*

### Informacija apie projekto vykdytoją ir rengėjus:

Projekto vykdytojo pavadinimas	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
Vykdytojo kodas	188603515
Adresas	A. Vivulskio g. 11, LT-03610, Vilnius
Telefonas	8 5 266 4201
El. Pašto adresas	<a href="mailto:post@socmin.lt">post@socmin.lt</a>
Projekto vadovas	Liutauras Vičkačka
Trumpaščio ir analizės rengėjai	dr. Jekaterina Navickė, dakt. Vitalija Gabnytė dakt. Aušra Čizauskaitė
Telefono numeris	8 706 68144
El. pašto adresas	<a href="mailto:jekaterina.navicke@socmin.lt">jekaterina.navicke@socmin.lt</a> <a href="mailto:vitalija.gabnyte@socmin.lt">vitalija.gabnyte@socmin.lt</a> <a href="mailto:ausra.cizauskaite@socmin.lt">ausra.cizauskaite@socmin.lt</a>